

برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت، فقط وظیفه آموزش و پرورش نیست

فراغت درواقع به زمانی گفته می‌شود که فرد بعد از مدتی کار و تلاش و اشتغالات روزمره که باعث خستگی او شده، به سرگرمی و تفریح و علایق دیگر خود می‌پردازد؛ اوقاتی که دانش‌آموزان ما مصروف به مدرسه رفتن و تحصیل می‌کنند...

فراغت درواقع به زمانی گفته می‌شود که فرد بعد از مدتی کار و تلاش و اشتغالات روزمره که باعث خستگی او شده، به سرگرمی و تفریح و علایق دیگر خود می‌پردازد؛ اوقاتی که دانش‌آموزان ما مصروف به مدرسه رفتن و تحصیل می‌کنند، جزئی از اوقات فراغت آنها محسوب نمی‌شود، زیرا در بیشتر این زمان به سرگرمی و علایق آنها پرداخته نمی‌شود. پس از 9 ماه تحصیل باید شرایط امکان‌ات، فراهم کرد که دانش‌آموزان، به علایق خود بپردازند. نهادها و دستگاه‌های مختلفی در کشور وظیفه برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت دانش‌آموزان را برعهده دارند. وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، شهرداری‌ها، کانون‌های مساجد و... از جمله این دستگاه‌ها و نهادها است.

ضرورت برنامه‌ریزی و پرداخت به اوقات فراغت حدود 31 میلیون دانش‌آموز وقتی اهمیت پیدا می‌کند که در زمان کنونی مساله تهاجم فرهنگی، رسانه‌های معاند و گسترش فضاهای مجازی و... جزو دغدغه‌های اصلی مسئولان فرهنگی نظام شده است. کوتاهی در برنامه‌ریزی برای میلیاردها ساعت اوقات فراغت این قشر، خسارات غیرقابل جبرانی را برای جامعه و خانواده به بار خواهد آورد.

در این بین خانواده در درجه اول اصلی‌ترین نقش را دارد و به دنبال آن آموزش و پرورش در جهت آگاه‌سازی خانواده‌ها و برنامه‌ریزی صحیح جایگاه بعدی را ایفا می‌کنند.

ضرورت برنامه‌ریزی و سیاستگذاری متمرکز در دولت و نهادهای مرتبط زمانی بیشتر احساس می‌شود که دستگاه آموزش و پرورش به حیث امکانات محدود نمی‌تواند به تنهایی این بار را بر دوش بکشد. بنابراین باید دیگر دستگاه‌ها جزیره‌ای عمل نکرده و با هماهنگی و همیاری یکدیگر نسبت به برنامه‌ریزی در زمینه اوقات فراغت اقدام کنند.

البته باید در ابتدای این موضوع نیازسنجی از خانواده‌ها و دانش‌آموزان در اولویت کاری سیاستگذاران باشد و پس از اجرا نیز میزان اثربخشی آن مورد ارزیابی و سنجش قرار گیرد تا چراغ راهی برای برنامه‌ریزی دوره‌های آینده باشد. لازم به ذکر است که اوقات فراغت مختص فصل تابستان نیست و فقط در این فصل زمان آن افزایش می‌یابد.

وزارت آموزش و پرورش که مهم‌ترین و تاثیرگذارترین پل ارتباطی با خانواده و دانش‌آموزان است، اهمیت بسزایی در برنامه‌ریزی اوقات فراغت آنها دارد، اما نکته مهم این است که این موضوع در چه درجه‌ای از اهمیت برای سیاستگذاران و مسئولان این دستگاه قرار دارد.

آیا نیاز به یک برنامه‌ریزی مدون و متمرکز و اساسی است یا صرف ارسال یک دستورالعمل به زیرمجموعه‌ها کفایت می‌کند؟ آنچه از قرائن و شواهد امر مشخص است اوقات فراغت دانش‌آموزان در بین برنامه‌ریزان و مدیران بالادستی آموزش و پرورش در اولویت امور قرار ندارد. زیرا در این زمان (فصل تابستان) ساماندهی نیروی انسانی، ثبت نام و آماده‌سازی مدارس برای سال تحصیلی جدید دغدغه اصلی آنها قرار گرفته است.

اقدام دستگاه آموزش و پرورش در تدوین دستورالعمل اوقات فراغت در اردیبهشت ماه و طبیعتاً با گذر این دستورالعمل از کاغذ بازی‌های اداری و رسیدن آن به مدارس در نیمه دوم خردادماه مبین این موضوع است. زیرا در این زمان مدارس به دلیل اتمام امتحانات دانش‌آموزان تعطیل شده و فرصتی برای مدیران و مربیان مدارس جهت توجیه و تبیین این برنامه به خانواده‌ها و دانش‌آموزان به دلیل دسترسی نداشتن ندارند. از سوی دیگر همت و بسیج نیروها و امکانات نیز در این دستگاه مشاهده نمی‌شود، به طوری که اردوگاه‌ها، مجموعه‌های ورزشی، تفریحی و... ادارات آموزش و پرورش مطابق برنامه‌های عادی خود به کار ادامه می‌دهند. کلاس‌های آموزشی خاصی برگزار نمی‌شود و طبق معمول زمان استفاده این فضاها به عموم مردم اختصاص یا اجاره داده می‌شود.

درست است که آموزش و پرورش امکان پوشش حداکثری اوقات فراغت تمامی دانش‌آموزان را ندارد ولی از حداقل ظرفیت‌های خود به طور صددرصدی استفاده نمی‌کند. وجود امکانات و فضاهای ورزشی فراوان کانون‌های فرهنگی، اردوگاه‌ها و از همه مهم‌تر وجود مدارس در هر محله و قابل دسترسی بودن برای دانش‌آموزان از بعد سخت‌افزاری و برخورداری از مربیان و نیروهای متخصص در رشته‌های مختلف فرهنگی، ورزشی و هنری و فنی از جنبه نیروی انسانی و در آخر قدرت نفوذ و جذب در بین خانواده‌ها و دانش‌آموزان آموزش و پرورش را به دستگاهی بی‌بدیل برای ایفای نقش در ساماندهی اوقات فراغت دانش‌آموزان تبدیل کرده است.

متأسفانه کمبود منابع مالی موجب شده که فضاهای یادشده که می‌تواند از لحاظ تربیتی و فرهنگی نقش آفرینی کند به فرصتی برای کسب درآمد و جبران کمبودهای بودجه‌ای تبدیل شده است. اکثر زمان مورد استفاده از ورزشگاه‌ها و مجموعه

های تفریحی و فرهنگی به اجاره گذاشته می شود ولی در جهت تعلیم و تربیت حداقل بهره برداری نمی شود. نیروها و مربیان توانمند اکثراً در سازمان ها و نهادهای دیگر مشغول به کار شده یا در تعطیلی به سر می برند. نبود انگیزه لازم در مدیران مدارس به دلیل اختصاص نیافتن بودجه برای برگزاری پایگاه های تابستانی با عنایت به حجم کاری آنها به دلیل فصل ثبت نام و ساماندهی نیروهای مدرسه از دلایل مهم ناکام ماندن این برنامه ها است. در بیشتر مواقع به دلیل نبود امکانات لازم در مدارس، پایگاه تابستانی به برگزاری کلاس های تقویت بنیه علمی یا جبرانی تبدیل می شود به طوری که علایق و سلیقه دانش آموز محلی از اعراب ندارد.

حال چه باید کرد؟

پیشنهاد می شود:

- 1- در وهله اول در طول سال تحصیلی نسبت به نیازسنجی از والدین و دانش آموزان اقدام شود تا در درجه اول دانش آموزان به تفریح و سرگرمی پرداخته و در کنار آن نسبت به شناسایی استعدادها و تقویت آنها پرداخته شود.
- 2- مدرسی که مدیران علاقه مند و با امکانات مناسب دارد، شناسایی شده و آنها را مجاب به برقراری پایگاه های تابستانی کنند.
- 3- با اختصاص بودجه لازم هزینه های ثبت نام و شرکت در کلاس ها را به حداقل برسانند تا حضور حداکثری دانش آموزان مهیا شود.
- 4- ادارات آموزش و پرورش نواحی مختلف اولویت بهره برداری از مجموعه های فرهنگی، تربیتی و ورزشی خود را صرفاً آموزش و سرگرمی قرار دهند.
- 5- با شناسایی و دعوت از مربیان و معلمان که در زمینه های مختلف تخصص دارند، نسبت به تامین نیروهای انسانی اقدام شود.
- 6- تشویق و توجیه خانواده ها و دانش آموزان از مهم ترین عوامل جذب و مشارکت حداکثری است که این مهم باید در طول سال تحصیلی محقق شود.
- 7- رشته های مختلف و متنوع که صرفاً جنبه سرگرمی، کشف استعدادها و علایق و تفریح دارد، در اولویت برگزاری کلاس ها باشد.
- 8- بهره گیری از امکانات و ظرفیت های سازمان ها و نهادهای مختلف بخصوص صداوسیما و جراید و رسانه های مختلف نقش مهمی در آگاه سازی خانواده ها می تواند ایفا کند.
- 9- هماهنگی با دیگر نهادها و دستگاه های متولی مانند شهرداری ها، فرهنگسراها، سرای محله ها، مساجد و... در امر اوقات فراغت جهت بهره مندی از تجارب، متخصصان و امکانات محلی لازم و ضروری است.

کارشناس آموزشی

محمد الهی